

Mukəddəs Kitab

Təwrat 30-qisim

«Amos»

© Mukəddəs Kitab 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Uyşurqə Kalam Tərijimisi»

Təvrat 30-qism

«Amos»

(Amos pəyoqəmbərnin kitabı)

Kirix söz

Pəyoqəmbər toqrisida

Amos pəyoqəmbərnin jəməti toqıruluk bizdə toluk məlumat yok. U Yəhudanın «Təkoa» degən kiçik bir yezisida kala bakkuqi həm «erən dərəhlirinin mewisini tərğüqi» bolqan boluxi mumkin. U ezi toqıruluk «Mən əslı pəyoqəmbər əməs idim», xundakla «pəyoqəmbərnin oqlı əməsmən» dəydu. Əyni wəqıttə, İsrail yaki Yəhudada «pəyoqəmbər» boluxkə həwəs kılıp, öz mənəpəətini közləp, baxkılarnı aldap ezini «pəyoqəmbər» dəp jakarlıqan «təsiri qong, həywisi bar» bolqanlar az əməs idi. Birak Amos muxundak kixilərdin əməstur. U Huda tərıpidin öz yurtı Yəhudadin ayrılıp ximaliy padıxahlıq «İsrail»də pəyoqəmbərlik hizmitini ətəxkə qakırılıqan (7:14-15). U qaoqlarda İsrail Yəhudaqə kəriqanda tehımu butpərəs bolup kətkənıdi, xunga Amosning bu wəzıpisi nəhayiti eqir həm hətərlik idi. Həlbuki, u hizmət ıxligən məzgılıdə (qanqə yıl ıxligini bizgə nəməlum), uning «towa kılıxinglar kərək!» dəp yətküzgən həwərliri İsrailning kəpligən puqralirininin kəlbini sarasimigə quxürüp, ularnı wəhımigə saldı. Xübhısizki, Amos pəyoqəmbərnin aqahlandıuruxliri ularning az bir kışimini towa kılıx yoliqə kirgüzgənıdi (7:10ni kərüng).

Amos pəyoqəmbərnin İsrailqə bolqan qongkır kəyümi wə ularqə iqini aqrıtıxliri uning İsrailqə bolqan duasida kərülıdu (7:1-5).

U ximaliy padıxahlıq İsrailda bir məzgil Hoxiya pəyoqəmbər bilən təng bir wəqıttə pəyoqəmbərlik hizmitini kılıqan; xu wəqıtlarda Yəxaya bilən Mikah jənubiy padıxahlıqta (Yəhudada) pəyoqəmbərlik kiliwatatti.

Yeziloqan wəqıt

Məzkur kitabtki Amosning ezi yazqan kirix sözgə əsaslanqanda, u «**Uzziya Yəhudaqə, Yoaxning oqlı Yəroboam İsrailqə padıxah bolqan wəqıtlarda**» bexarət bərgən. Əmdi bu məzgil Uzziya wə Yəroboamning dəwr sürgən wəqıtlirininin həmmisini öz ıqigə alqan bolsa, bu miladiyədin ilğiriki 793-750-yilliri, yaki bolmisa 762-750-yilliriqə toqra kelidu. Muxundak bolqanda u pəyoqəmbərlik hizmitini Hoxiya pəyoqəmbərdin baldur baxlıqan, həm uningdin baldur ada kılıqan bolıdu.

Kitabning arqə kərünüxi

(«Mikah pəyoqəmbər» degən kitabning «kirix sözi»din elindi): —

Miladiyədin ilğiriki 922-yili Sulayman padıxah wapat bolqandın keyin, Yəhuda wə İsrail ikki padıxahlıq bolup bir-biridin ayrılıp kətkən. Təvrat «2Tar.» 10-babta mundak hatiriləngən: «**Xu tərıkıdə İsrail Dawutning jəmətidin** (yəni, Yəhuda kəbilisidin) **yüz ərüp, bügünga kədər uningqə qarxi qıqıp kəldi**».

Xu waqitdin keyin, yəni miladiyadin ilgiri 8-əsrning ikkinji yerimi, Israil wə Yəhuda hər ikkisinin əng gülləngən məzgili idi. Ikki paytəht — Yerusalemlə Samariyə zor bayaxatlıqıdın bəhrimən boluxkə baxlıoqanıdı. Biraq bu bayaxatlıqkə eqir bədal tələngənidi — u bolsimu, kəmbəoqəllərdi dəhəxtlik kistakqə selip ulardın rəhimsiz paydilinixtur: «baylar tehimu beyip ketiwatqan, namratlar tehimu namratlixip ketiwatqan» idi.

Hudaning Musa pəyoqəmbərgə qüxürgən kanunlirida «namrat», «tul hotun», «yetim-yisir» wə «yat musapir»larəqə yardım berix toqrisida heli kəp maddilar bar idi. Hər yəttə yilda, kərzni bikar kiliş, əzini kullukqə setiwətkənlərdi hərlikkə qayturux kerək idi; hər əllik yilda («azadlıq yılı» yaki «buroqə (qelix) yılı»da) barlıq kərzlərdi bikar kiliş wə yər-zeminni öz igitigə yaki ailisidikilərgə qayturux kerək idi. Hər yılı həsulning «tunji axlıq»i yaki «tunji mewiliri»din ayrip elip, ibadət hizmitidə boləqan kəhınlar həm Lawiy kəbilisidikilərgə, andin kəmbəoqəllərgə üləxtürüp berixi kerək idi; həsul aləqanda (məyli etiz yaki üzümzardin bolsun) pəkət bir ketimlə «yioqiwelix»kə bolatti. Muxu yioqiwelixtin keyin kəlip qəloqan yaki keyin pixqan ziraətlər yaki mewilərdi kəmbəoqəllərdi yioqiwelixioqə kəldurux kerək idi; hər üç yilda, həlqning barlıq kirmilirining wə aləqan həsullirining ondin birini ayrip kəmbəoqəllərgə tarkitixi kerək idi. Bularning həmmisining üstidə, mukəddəs kanundiki: **«Pərwərdigar Hudayingni pütün kəlbəng, pütün jening, pütün zəhning, pütün küqəng bilən səygin»** wə **«Əzüngni səyğəndək qəoxnangni səygin»** degən ikki «büyük pərman» bar idi. Sulayman padixah əzining bir nəsihiti bilən diqqətimizni bu ikki pərmanı ayriwətməslik üstigə mərkəzləxtüridu: **«Miskinni bozək kəloquqi — Pərwərdigarəqə həkərat kəloquqidur; həjətmənlərgə xapaət kiliş Uni hərmətligənliktur»** («Pənd.» 14:31).

Biraq, həkəmdarlar, kəhınlar wə həlqning zor bir kismi bu bəlgilimilərdi həmmisini kəzigə ilmayla kəlməy, ularning ornida ohximioqan dərijidə aldamqilik kiliş, op'oquq buləngqilik, zinəhorluk, sot sorunlirida para yeyixtək yaman illətlər payda kəloqanıdı. Hudaning wəkilliri bolup, muxundək əhwalni əyiblixi kerək boləqan kəhınlar wə «pəyoqəmbərlər» «süküt arkilik qəoxuluxini bildürgən» yaki uni aktiplik bilən kəllioqanıdı. Həyran qəalarlıq ix xuki, Samariyə (Israil) kərünüxtə intayin dindar bir həlqkə ohxaytti. Biz Təwrattiki «Amos pəyoqəmbər» wə «Həxiyə pəyoqəmbər» degən kəsimlərdin ularning sadiklik bilən tawəpkəhlər (Bəyt-Əl, Gilgal wə Bəər-Xəbə)ə «həj» kəlidioqanlıqini, qurbanlıqlərdi kəlixkə amraklıqini wə diniy paaliyətlirining «dəbdəbilik»likini bilimiz. Təwrattiki «Yəxaya pəyoqəmbər» degən kəsimdin ularning «taət-ibadət»lirigə qəoxuləqan yəkimlik yaki mungluk muzika-nəxliri toqruqluk bilimiz. Biraq həmmisi Hudaning nəziridə reallıqtin tolimu yirəkləxqan, yirginqlik pasiklik, halas. Uning üstigə u butpərəslik bilən ariləxqanıdı.

Huda Musa pəyoqəmbərgə qüxürgən kanunda Əzigə qurbanlıq kəlixning pəkət bir jaydila bolidioqanlıqini bəkitkən. Awwal bu jay Xiləh xəhəri idi, keyin bu jay Yerusalemlə boldi. U təqlər yaki dənglər boləqan «yukiri jaylar» üstigə Əzigə qurbanlıq kəlix ibaditi üçün qurbəngəhlərdi kuruxni kət'iy mən'i kəloqanıdı. Biraq heli baldurla kixilər (xəbhəsisizki, əslidə yaxsi niyətlə bilən) muxundək qurbəngəhlərdi yukiri jaylarda kuruxkə baxlıoqan; ular uzun ətməylə butpərəslik jaylirioqə aylinip kətkən; bəzi butkə qəoxunux paaliyətliri həttə «Pərwərdigarning namida» ətküzülətti. «Baal»lar degən butlarəqə qəoxunəqanda, hərhil xəhəwaniy qəunəhlər xu «ibadət»ning bir kismi boləqan; ixlar həttə bəzidə təsəwwur kəloqusiz dəhəxtlik həldiki «insanni qurbanlıq kəlix»kə aylinip kətkənidi.

«Amos»

Mana bular Amos pəyoğəmbər elip kəlgən həwərlərləning arqa kərünüxliridur. Uning bundak gunəhlərləni əyibləydiqən bexarətləri wə küqlük təlimləri ahiridə özigə küqlük düxmənlərləni pəyda kəloqən, biraq u eqir yaloquzluk tartqən bolsimu, wəzəpisidin yanmidi. Uning kitabining ezi uning jasarətləlikigə ispat bolidu; xühəzisizki, uning həwərlərləni Hudaning eytkənləri dəp bilgənlər ularni hatirləp uni bizgiqə səklidi.

Kitabning temisi

Amos bexarətlərləni Israilning **koxna** əllirining, jümlidin öz yurti Yəhudaning gunəhlərləni kərsitix bilən baxlaydu (1:2-2:16). Uning bu səzləri, xühəzisizki, Israildiki angliqəuqilərləning əstayidil diqqətiqə wə alqixioqə erixkən. Andin u Israilərləning diqqətiqəni öz gunəhlərlərioqə kəritip, muxu temini qeridəp bexarət beridu. Amos «yukiri jaylar»da kurbangəhlərləni kuxux yaki hətta tawəpkəhlərlənimu bərpə kəlix katarlik gunəhlərləni əyibləxkə anqə küqiməydu. Qünki bular alliburun ikkinqi məsilə bolup kəloqənidi; Israilning Hudadin yirəqləxkənlikioqə boləqən ispat ularning muxu «yukiri jaylar»da wə tawəpkəhlərlə yürgüzgən butpərəsləlikidin, ularning kəmbəqəllərgə boləqən zulumhor muamilisidin wə xəhwəniyəttəqiləlikidin tēpəlidu. Amos bəg-əmirlərləning wə kəhənlərləning addiy puqrələr aq-yaləngəqləqə kəloqən wəqətlərlərdə ətküzgən həxəmətləlik turmuxlirioqə tənbiq beridu. Bizgə wə Amosning əzigə həyran kəlarlik yeri xuki, ular bu adalətsizliklərləni hərtəpətpə ap'axkə yürgüzgən bolsimu, biraq ular yənəla intayin «dindar», hətta əsəbiy dərjədikə dindarlar idi. Amosning yətküzgən həwəri bolsa, ular towa kəlmisə əzləri wə ularning dini əhlət dəwisidəx süpürüp taxlinidu, degəndin ibarət idi. Uning ularning sanəksiz kurbənləkləri wə tūgiməs diniy paaliyətlirigə kəritiləqən əng məxhər bexariti mundaq: —

«Qünki silər Manga «kəydürmə kurbənləq»lər həm «ax hədiyə»lirəqlərləni sunup atisənglərləmu,

Mən ularni qəbul qəlməymən;

Silərləning bərdəx mallirəqlərlədin boləqən «inəqlik kurbənləqlirəqlər»oqə qəriməymən.

Məndin munəjatlirəqlərləning sadəlirini epkətinglər,

Qiltərlirəqlərləning küylirini angliməymən;

Buning ornida adalət xərkəratmidək,

Həqəqəniyəqlik əbədiy əkədiqən ekəimdək dəkunlisun!» (5:22-24)

Amos ularoqə Hudaning jəzalirining alləqəqən ularning bəxioqə qüxkənlikini kərsitidu; biraq ular buningəqə diqqət kəlixkə bək susluk qəlidu. U bexarətliridə, ularoqə intayin qərkunqluk yər təwərxni aləhidə əldin'ala eytkən (1:1, 8:8, 9:1); bu yər təwərx 300 yiləqəqə untup kətilmənənidi («Zək.» 14:5). Həlkə towa kəlmisə, undəqta ular «Dəməxk xəhəridin yirəq»kə, yəni Asuriyə imperiyəsəgə sürgün bolidu (5:27).

U yənə ularning «Pərwərdigərləning küni» toqruluk: — «Xu küni bəxkə «butpərəs əllər» Hudaning qəttik jəzasioqə duq kəlidu, biraq «İbrəhəmləning əwladlirə, xuningdəx Hudaning amrəx həlki boləqən bizlər» yukirioqə kəturilənimiz» — degən millətqi, öz-əzini əldəydiqən kəraxni biraqlə yəqkə qəkiridu (5:18-20).

Uning «**yəkkə-yəgənə bir oqulning matimi**» (8:10), «**Pərwərdigərləning səzlirini angləxkə boləqən kəhəttəqilik**» (8:11-14) wə «**Dəwutning yəqəloqən kəpisini yəngibəxtin tikləx**» (Israilning öz yurtioqə, Hudaning yənəioqə kəytip kəlixə wə əsligə kəltürüləxi: 9:11-15) toqrəsidiki aləhidə bexarətləri toqruluk «**kəxumqə səz**»imizdə əzraq tohtilənimiz.

Məzmun: —

- (1) Kirix söz; tema (1:1-2)
- (2) Hudaning əllər üstigə qüxüridiqan jazaliri (1:3-2:16)
- (3) İsrailning gunahlıri wə kelidiqan jazalar toqruluk bəx həwər (3:1-6:14)
- (4) Amos kərgən alamət kərünüxlər (7:1-9:15)

.....

Amos

Amos pəyğəmbərnin bəxarətliri

1¹ Uzziya Yəhudağa, Yoaxning oğlu Yəroboam Israilə padixah boləjan wakitlarda, yər təwrəxtin ikki yıl ilgiri, Təkoadiki qarwiqılar arisidiki Amosning Israil toqruluk eytkən səzliri: —

² U: «Pərwərdigar Zion teqədin hərkirəydu, Yerusalemədin awazini qoyuwetidu; Padiqlarning otlakliri matəm tutidu, Karməl qokkisi oqazanglixidu» — dedi.

Hudaning Israilə qoxna qowmlar üstidin həkəmi Suriya həkkidə

³ Pərwərdigar mundaq dəydu: —

«Dəməxkning üç gunahı, bərhək tət gunahı üçün, uningə quxidiojan jazani yandurmaymən, Qünki ular Gileadtikiləni təmür tirnilik səməmlər bilən sokkanidi;

⁴ Xundakla Həzaəlning əyigə bir ot əwətimən, U Bən-Hədadning ordilirini yutuwalidu.

⁵ Dəməx dərwazisidiki təmür baldakni sunduruwetimən, Awən jiləjisida turoquqini, Bəyt-Edəndə xahanə həsini tutquqini üzüp taxlaymən; Suriyənin həlki əsirgə quxup kiroğa elip ketilidu, — dəydu Pərwərdigar.

Filistiyə həkkidə

⁶ Pərwərdigar mundaq dəydu: —

«Gəza xəhərinin üç gunahı, bərhək tət gunahı üçün, uningə quxidiojan jazani yandurmaymən, Qünki ular Edoməğa tapxurup berixkə, barlik tutkunlarni əsir kəlip elip kətti.

⁷ Həm Mən Gazaning sepiləğa ot əwətimən, U uning ordilirini yutuwalidu;

⁸ Mən Axdodta turoquqini, Axkelonda xahanə həsini tutquqini üzüp taxlaymən, Əkron xəhərigə qarxi kəl kətürimən; Filistiyələnin qalduki yokilidu, — dəydu Rəb Pərwərdigar.

1:1 «Amosning Israil toqruluk eytkən səzliri» — adətə bu kitabta «Israil» Israilning «ximaliy padixahlıq»ni kərsitidu. Amos Yəhudaning Təkoa yezisidin boləqini bilən yətküzidiojan bəxarətlirining kəpinəsi «ximaliy padixahlıq» toqruluktur.

1:1 Zək. 14:5

1:2 «Pərwərdigar Zion teqədin hərkirəydu, Yerusalemədin awazini qoyuwetidu» — bu bəxarət yər təwrəxni kərsətsə kerək. —«Karməl» bolsa Israilə həl-yeqin əng kəp bolidiojan jay; u «oqazanglaxkan» bolsa, baxka jaylar tehimu xundak bolatti.

1:2 Yər. 25:30; Yo. 3:16

1:3 «ular Suriyəliklər Gileadtikiləni təmür tirnilik səməmlər bilən sokkanidi» — «2Pad.» 10:32-33, 13:3-5-ayəttə Gileadtikilənin Suriya təripidin tartkan azab-əkubətliri hatiriləngən; muxu ayəttə tiləğa elinəqini xu bozək kilinixni kərsətsə kerək.

1:4 «Həzaəl» — Dəməx padixahı bolup, «Bən-Hədad» uning oğlu idi.

1:5 «Awən jiləjisida turoquqi» — baxka birhil tərjimisi «Rəzillik jiləjisida turoquqi» — demək, yəni Dəməxkning padixahini ipadiləydu. «Suriyənin həlki əsirgə quxup kiroğa elip ketilidu» — «Kir» Mesopotamiyə (həzirki irak)diki bir yurt.

Suriyəliklər əslidə xu jaydin qikkənidi (9:7-ayətni kəring).

1:5 2Pad. 16:9; Yəx. 17:1-11; Yər. 49:23-27

1:6 «Qünki ular Edoməğa tapxurup berixkə, barlik tutkunlarni əsir kəlip elip kətti» — «tutkunlar» Israilədin yaki Yəhudədin tutkun kilinəjan bir türküm kixilər bolsa kerək. Qariqanda Gazaning (yəni Filistiyələnin) məksiti Israilədin əq elix idi.

1:6 2Tar. 21:16, 17; 28:18

Tur xəhəri həkkədə

⁹ Pərwərdigar mundaq dəydu: —

«Turning üq gunahı, bərhək tət gunahı üqün, uningə qüxidiqan jazani yandurmaymən, Qünki ular barlıq tutqunlarnı Edomoğa tapxuruwətti, Xundakla kərindaxlık əhdisini esigə almidi..

¹⁰ Həm Mən Turning sepiliqə ot əwətimən, Ot uning ordilirini yutuwalidu.

Edom həkkədə

¹¹ Pərwərdigar mundaq dəydu: —

«Edomning üq gunahı, bərhək tət gunahı üqün, uningə qüxidiqan jazani yandurmaymən, Qünki u barlıq rəhim-xəpkətni taxliwetip, Kiliq bilən öz kərindixini qoqlıqan; U yiriləudək qəzəptə bolup, Dəroəziptə boləjan həliti ni həmixə saklaydu;

¹² Həm Mən Teman xəhriqə ot əwətimən, Ot Bozrahning ordilirini yutuwalidu».

Ammoniyar həkkədə

¹³ Pərwərdigar mundaq dəydu: —

«Ammonning üq gunahı, bərhək tət gunahı üqün, uningə qüxidiqan jazani yandurmaymən, Qünki ular qəgrimizni kəngəytimiz dəp, Gileadtiki həmilidar ayallarning kərsaklırini yeriwətti..

¹⁴ Həm Mən Rabbahning sepiliqə ot yaqimən,

Jəng künidə qiya-qiyalar iqidə, Kara quyunning künidə kattik boran iqidə, Ot uning ordilirini yutuwalidu;

¹⁵ Həm ularning padixahı əsirgə qüxidu, — U əmirli ri bilən billə əsirgə qüxidu, — dəydu Pərwərdigar.

Moab həkkədə

¹ Pərwərdigar mundaq dəydu:

2 — «Moabning üq gunahı, bərhək tət gunahı üqün, uningə qüxidiqan jazani yandurmaymən, Qünki u Edomning padixahı ni ustihanlırini kəydürüp hək kiliwətti.

² Həm Mən Moab üstigə ot əwətimən,

Ot Keriotning ordilirini yutuwalidu;

Wə Moab quqan-sürənlər bilən, qiya-qiyalar bilən, kanay sadasi bilən əlidu.

³ Wə Mən ularning həkimini arisidin üzüp taxlaymən,

Uning əmirli ri ni uning bilən billə əltürüwetimən, — dəydu Pərwərdigar.

1:9 «Qünki ular barlıq tutqunlarnı Edomoğa tapxuruwətti, xundakla kərindaxlık əhdisini esigə almidi» — bu «tutqunlar» bəlkim yənə İsraildin kəlgən boluxı mumkin. «Əhdə» — Sulayman padixah əsli Turning padixahı bilən əhdə tüzgənidi. Biraq tutqunlarning nədin kəlixı, Turning kim bilən əhdə tüzgənlik anqə muhım əməs; muhımi, Huda ularni wədisidə turmaslıktək wijdansızlıqı üqün jazalaydu.

1:11 «U yiriləudək qəzəptə bolup,...» — baxka birhıl tərjimisi: «U qəzəp bilən həmixə adəmləni yirtiwetip,...».

1:13 «Qünki u qəgrimizni kəngəytimiz dəp, Gileadtiki həmilidar ayallarning kərsaklırini yeriwətti» — ular Gileadta turuwatqan baxkılarnıni əltürgən, əlwəttə. Biraq ularning bu əjayib rəhəmsizlikning məksiti, ularəja kayturma zərbe bərgüdək həq adəm, həttə bowaklarningmu qalmasıqı üqün idi. Babilning padixahı Nebokədnəsər miladiyadin ilğiriki 582-yili Rabbah xəhri ni wəyran kiliwətti.

«Amos»

Yəhuda həkkida

⁴ Pərwərdigar mundak dəydu: —

«Yəhudaning üç gunahı, bərhək tət gunahı üçün, uningə qəxidioğan jazani yandurmaymən, Qünki ular Pərwərdigarning Təwrat-kanunini kəmsitti, Uningdiki bəlgilimilərgə əməl kilmidi; Ularning sahtilikliri əzlrini adaxturup qoydi; ularning ata-bowilirimu bularəğa əgixip mangojanidi.

⁵ Həm Mən Yəhuda üstigə ot əwətimən, Ot Yerusalemnin ordilirini yutuwalidu.

Israil həkkida

⁶ Pərwərdigar mundak dəydu: —

Israilning üç gunahı, bərhək tət gunahı üçün, uni jazasidin qayturmaymən, Qünki ular həkkaniylarni kümüxkə setiwətti, Yöksul adəmnı bir jüp qorukğa setiwətti;

⁷ Ular namratlarning bexidiki qang-topilirini box qoyuwətməydu, Ajiz məminlərnin nesiwisini qayriwalidu;

Ata-bala ikkisi Mening mukəddəs namimni buləp, ohxax bir kizning yenioğa təng baridu..

⁸ Ular qizlarni həmmə kurbangahning yenioğa elip berip, Kərzgə rənigə qoyəp kiyim-keqəklər üstidə ular bilən yatidu; Ular əz ilahining əyidə jərimanə bilən aləp xarabni iqməktə..

⁹ Birək Mən Amoriylarni ularning aldidin həlak qiləp, Amoriylar kedir dərihidək egiz, dub dərihidək küqlük boləp bolsimu, Mən üstidin uning mewisini, astidin yiltizlirini həlak qildim..

¹⁰ Həm Amoriylarning zeminini igilixinglar üçün, Silərnı Misir zeminidin elip qikip, Kirik yil qəl-bayawanda yetəklidim..

¹¹ Silərnin oqulliringlardin bəzilirini pəyəpəmbər boluxğa, Yigitliringlardin bəzilirini «Nazariy» boluxğa turoquzdum. Xundək əməsmu, i Israil baliliri? — dəydu Pərwərdigar..

¹² Birək silər Nazariylarəğa xarab iqukdunglar, Həm pəyəpəmbərlərgə: «pəyəpəmbərlik qilmanglar» — dəp buyrudunglar.

¹³ Mana, Mən silərnı basimən,

2:4 «Ularning sahtilikliri əzlrini adaxturup qoydi» — «sahtilikliri» keyinki gəplərgə kariojanda, ularning yasioğan butlirini kərsitidu.

2:7 «Ata-bala ikkisi Mening mukəddəs namimni buləp, ohxax bir kizning yenioğa təng baridu» — bu ix pəhixiwazlik bolupla kəlməy, yənə ularning butioğa, yəni «Baal»əğa birhil qokunux paaliyiti həsəblinatti.

2:8 «Ular qizlarni həmmə kurbangahning yenioğa elip berip, kərzgə rənigə qoyəp kiyim-keqəklər üstidə ular bilən yatidu; ular əz ilahining əyidə jərimanə bilən aləp xarabni iqməktə» — bu jümlidə Amos ularning, bolupmu baylarning tət gunahini kərsitidu: —

—(1) ularning (butlarəğa atəp beoxiləp) kəp kurbanlikliri bar idi; (2) ular Musa pəyəpəmbərgə qəxürüləp mukəddəs kanunəğa hiləp kəp, əzligə kərdar boləp namratlardin kiyim-keqəklirini tartiwalidu («Mis.» 22:26, «Kən.» 24:12-17ni kəring); (3) ular buthanilərnı selip, butlarnı əzlrinin Hudasi dəp etirəp qiləp; (4) ular haram yolda həktin jərimanə alidu — u gunahlar bəlkim 6-ayəttə eytiləp «üç gunahı, tət gunahı»ni enik toluklap kərsitip berixi mumkin.

2:9 Qəl. 21:24; Kən. 2:31; Yə. 24:8

2:10 «Silərnı ... kirik yil ... yetəklidim» — «Misirdin qikix» wə «Qəl-bayawandiki səpər» boyiqə ular qəl-bayawanda kəp kətim Hudaəğa itaətsizlik, asiyləp qiləp. Hudaning xu künlərdə ularni taxliewətmigənlikini uning mēhri-xəpkitigə intayin zor isəp bərdi wə beridu.

2:10 Mis. 12:51

2:11 «Nazariy» — bu adəmlər aləhidə yol bilən (jümlidin xarab iqməy, qəqlirini qəxürməy) wəktlik yəki əmürwəyət əzini Hudaəğa atəp beoxiləp. Xunga ularning yürük-turuxliri həklərgə bəkiy dunyani əslitip turatti («Qəl.» 6-babni kəring).

2:12 Am. 7:12, 13

Huddi lik oʻnqā besiloqan hārwa yərni baskandək, silərni besip turimən;

¹⁴ Həm qapqurlarningmu қақar yoli yōqaydu,

Palwan öz küqini ixlitəlməydu,

Zəbərdəs batur öz jenini kütquzalmaydu.

¹⁵ Okyani tutquqi tik turalmaydu;

Yəltapan қақalmaydu,

Atқа mingüqi öz jenini kütquzalmaydu.

¹⁶ Palwanlar arisidiki əng jigərlik baturmu xu künidə yalingaq qeqip ketidu, — dəydu Pərwərdigar.

Hər bir ixning səwəbi bardur

3 ¹ Pərwərdigar silərni əyibləp eytkən bu söz-kalamni anglanglar, i Israil baliliri, Yəni Mən Misir zeminidin elip qıqaroqan bu pütkül jəmət: —

² «Yər yüzidiki barlik jəmətlər arisidin pəkət silərni tonup kəldim;

Xunga üstünglaroqa barlik kəbihliklirlarning jazasini qüxürimən»..

Hitab həm muhakimə

³ Ikki xixi bir niyəttə bolmisa, qandakmu billə mangalisun?

⁴ Oljisi yōq xir ormanda hərkirəmdü?

Arslan heqnemini almioqan bolsa uwisida hıwlamdu?

⁵ Tuzakta yəmqük bolmisa kux yərgə yikilamdu?

Aloqudək nərsə bolmisa, kışmaq yərdin etilip qıqamdu?

⁶ Xəhərdə agah kaniyi qelinsa, həlk qorqmamdu?

Pərwərdigar kilmioqan bolsa, xəhərgə yamanlik qüxəmdü?

⁷ Rəb Pərwərdigar Əz kulliri boləqan pəyoqəmbərlərgə awwal axkarilimay turup, U heq ix kılmaydu..

⁸ Xir hərkirigən tursa, kim qorqmaydu?

Rəb Pərwərdigar söz kıloqanda, kim Uning bexaritini yətküzməy turalaydu?

Huda Israilni qorxaydioqan düxmən bolup qaldı

«U burulupla ularning düxmini boldı» 3:9-4:16

⁹ Axdodtiki kəl'ə-ordilarda,

Xundakla Misirdiki kəl'ə-ordilarda elan kılip: —

«Samariyə taqliri üstidə yioqilinglar,

Uning otturisidiki zor kıyqas-sürənlərni,

3:2 «Yər yüzidiki barlik jəmətlər arisidin pəkət silərni tonup kəldim; xunga üstünglaroqa barlik kəbihliklirlarning jazasini qüxürimən» — demək, Huda insanlarəqa ata kıloqan alahidə imtiyazlarning hər biri özigə has alahidə jawabkarlikini əzi bilən billə elip kelidu.

3:4 «Oljisi yōq xir ormanda hərkirəmdü? Arslan heqnemini almioqan bolsa uwisida hıwlamdu?» — xirlar ikki əhwalda hərkirəydu. (1) nixan kıloqan owni korkitip kozuktək katurup koyux üqün; (2) ow-oljini aloqandin keyin baxka yirtkuq haywanlarəqa: «Bu meningki, uningoqa qekılma» dəp agahlandırux üqün. Bizningqə muxu yərdə bəlkim birinqi mumkinlikni bildiridu (8-ayətni kəring). Heqbolmioqanda Israiləqa «ahirki dəkiqə», yəni towa kılixka əng ahirki pürsət kəldi; towa kılmisanglar Pərwərdigar xirdək silərni Əz owi kılidu, deqanlik bolsa kerək.

3:6 Yəx. 45:7; Yiq. 3:37, 38

3:7 «Rəb Pərwərdigar Əz kulliri boləqan pəyoqəmbərlərgə awwal axkarilimay turup, U heq ix kılmaydu» — bu ayət Hudaning kıloqan barlik ixliridiki intayin muhim bir prinsipni kərsitidu. Baxkiqə ipadilisək: — «Rəb Pərwərdigar kılmakqi boləqan ixlirida, Əz kulliri boləqan pəyoqəmbərlərgə aldi bilən bexarət bərməy qalmaydu».

3:8 «Xir hərkirigən tursa, kim qorqmaydu? Rəb Pərwərdigar söz kıloqanda, kim Uning bexaritini yətküzməy turalaydu?» — bu jumligə karioqanda «xir» tehi owni tutmioqan ohxaydu — Towa kılixka azrakla waqit qaldı (4-ayətni kayta kəring).

Uning iqidiki jəbir-zulumlarni kərip bekinglar» — dənglar.

¹⁰ — Ular hək ix kili xni bilməydu — dəydu Pərwərdigar,

— Ular ordiliriya zulum-zorawanlik bilən tartiwalojanlirini həm oljilarni juoqliquqilar!

¹¹ Xunga Pərwərdigar mundaq dəydu: —

«Mana bir yaw! U zeminni qorxiwaldi!

U mudapiəngni elip taxlaydu,

Kəl'ə-ordiliring bulang-talang kilinidu.

¹² Pərwərdigar mundaq dəydu: — Padiqi xirning aqzidin qoyning ikki putini yaki kulikining bir parqisini kutkuzup alojandək,

Samariyidə olturojan Israillarmu xundaq kutkuzulidu,

— Xəhərdə pəkət kariwatning bir burjiki,

Diwandiki bir parqə Dəməxk libasila qalidu!

¹³ — Anglanglar, Yakupning jəmətidə guwahlik beringlar,

— dəydu Rəb Pərwərdigar, samawi qoxunlarning Sərdari boləjan Huda,

¹⁴ — Mən Israilning asiyliklirini əz bəxiya qüxürgən künidə,

Bəyt-Əl xəhərinə qurbangəhlirininimə jazalaymən;

Qurbangəhning burjəkliridiki münggüzlər kesiwetilip yərgə qüxürüldü.

¹⁵ Mən «Kixlik Saray» wə «Yazlik Saray»ni birakla uruwetimən;

Pil qixi əylərmu yəkilip ketidu,

Kəpligən əylər tügixidu, — dəydu Pərwərdigar.

Samariyədiki ayallaroja wə pütkül əhaligə boləjan agəhlar

4¹ I Baxandiki inəklər,

Samariyə teoqida turup, namratlarni harlawatkan, miskinləni eziwatkanlar,

Hojiliriya: «Xarabə elip kelinglar, biz iqimiz» dəydiəjanlar,

Bu səzni anglanglar: —

² Rəb Pərwərdigar Əz pak-mukəddəslik bilən kəsəm iqnəni,

3:9 «Axdoddiki kəl'ə—ordilarda ... elan kilip: — «Samariyə taoqliri üstidə yioqlinglar, uning otturisidiki zor kiykas-sürənləni, uning iqidiki jəbir-zulumlarni kərip bekinglar» — bu səz bəlkim uni angliəjan Samariyədiki həkumdarlarəja həm baylarəja bəle əojir kəlgən boluxi mumkin. Huda kəndəkmə Axdoddiki «butpərəs, kapir» Filistiyənləni (həm Misirlikləni) muxu həkumdarlarning Əz pəkraliriya kəlojan jəbir-zulumlirini kərukə, yurtning kətürgən dad-pəryadlirini anglaşkə təklip kilsun?

— «Kiykas-sürənlər» bolsa ikki bislik səz — (1) yurtning dad-pəryadlirini; (2) qorxiwəlojan düxmənlərdin qorqxu tūpəylidin kətürülgən kiykas-sürənləni bildüridu (11-ayətni kərukə).

3:10 «Ular ordiliriya zulum-zorawanlik bilən tartiwəlojanlirini həm oljilarni juoqliquqilar!» — bu bəlkim ikki bislik səz bolup: — (1) həkumdarlar həkləni bozək kilix arqilik əzliyə olja topliəjan; (2) ular xundaq kəlojanlikidin, bu buliwəlojan haram oljisi ahiridə əz bəxiya düxmənlərlənin zulumliri, bulangqilikliri bolup qüxidu.

3:12 «Samariyə olturojan Israillarmu xundaq kutkuzulidu, — xəhərdə pəkət kariwatning bir burjiki, diwandiki bir parqə Dəməxk libasila qalidu!» — muxu ayətnin ikkinji kismənin tərjimiliri hərhil, birək omumi yəni bir-birigə yəkin kəlidu. Samariyədikilərlənin onda yetip əyx-ixratlik turmuxida ixlətkən buyumliridin nəhayiti əz bir kismi kəlip qalidu.

3:13 «Anglanglar, Yakupning jəmətidə guwahlik beringlar,...» — bu Hudaning həliki təhiyə «butpərəs, kapir» boləjan Axdoddikilərgə kəlojan səzi.

3:14 «Bəyt-Əl xəhərinə qurbangəhlirininimə jazalaymən; qurbangəhning burjəkliridiki münggüzlər kesiwetilip yərgə qüxürüldü» — bəxarəttin 150 yil ilgiri «Yəroboam I», Israil (ximaliy padixəlik)ning tunji padixəhi Bəyt-Əl xəhəridə bir kalisənmə butni yasap, uni «Pərwərdigar Huda yənimiz» dəp atap, uning aldiəja bir qurbanlik supisini (qurbangəh) yasəlojan. Amosning səziyə kəriojanda bu qurbangəhning yenioja heli kəp qurbangəhlar qoxup seliojan. Qurbangəhning hər tət burjikiyə bir münggüz bəkitilgən.

3:15 «Mən «Kixlik Saray» wə «Yazlik Saray»ni birakla uruwetimən» — «kixlik saray», «yazlik saray» padixəh dəm alidiəjan jaylar bolsa kərek. «Kəpligən əylər» — kəriojanda kəpligən adəmlər kəmbəəqəl bolup makənsiz qəlojan. Xu wəqitlarda, baylar kəp əyləni səlojan.

4:1 «Baxandiki inəklər» — bu «inəklər» Samariyədiki baylarning kiz-ayallirini kərsitidu. Bəxan bolsa səmiz, səqləm kaliliri bilən dangki qikkən rayon.

Mana, bexinglaroʻja xundak künlär qüxiduki,
U silärni ilmäklär bilän,
Näslinglärni qanggaklar bilän elip ketidu..

³ Häm silär ayallar hər biringlar sepilning xoraliridin kışilip ötüp,
Udul mengip tikiwetisilär;
Wə silär Hərmon tərəpkə qerüwetisilär, — dāydu Pərwərdigar.

⁴ Əmdi Bəyt-Əlgə kelinglar, asiylük kilinglar!

Gilgaldimu asiylükni kəpəytinglar!

Ətigəndə kurbanlikliringlärni,

Hər üqinqi küni silärning «ondin bir» ülüx əxriliringlärni elip kelinglar,»

⁵ «Təxəkkür kurbanliklärni hemirturuq bilän billə keydürümlar —

Silär «halis kurbanliklar»inglärni jakarlap mahtinip yürümlar;

Qünki bundak kilixkə amraksilär, i Israilar! — dāydu Rəb Pərwərdigar..

⁶ «Mən həmmə xəhərliringlarda «qixning pakizliklärni qüxürdüm,

Həmmə yeringlarda silärni ax-nanoʻja boləjan həjətmən kildim;

Birak silär yənila yenimoʻja kaytmidinglar, — dāydu Pərwərdigar;

⁷ Həsuləja üq ayła qələjan bolsimu, silərdin yamoʻjurni tartiwelip bərmidim;

Bir xəhər üstigə yamoʻjur yaoʻdurdum,

Yənə bir xəhərgə yaoʻdurmidim;

Bir parqə yər üstigə yamoʻjur yaoʻdi;

Yənə bir parqə yər yamoʻjursiz kaʻojirap qaldı;

⁸ Xuning bilän ikki, üq xəhərnig puqraliri su tiləp baxkə bir xəhərgə ələngxip bardi,
Lekin qanmidi;

Birak silär yenimoʻja yənila kaytmidinglar, — dāydu Pərwərdigar;

⁹ Mən silärni judun həm həl apiti bilän urdum;

«Qajiliəuqi kurt»lar nuroʻjunliəjan beʻqinglar, üzümzarliringlar, ənjür dərəhliringlar həm
zəytün dərəhliringlärni yəp kətti;

Birak silär yenimoʻja yənila kaytmidinglar, — dāydu Pərwərdigar;»

¹⁰ Mən aranglarəja Misiəja qüxürülgən apətlərdək apətni əwəttim;

Yigitliringlärni kiliq bilän öltürgüzdum,

Atliringlärni olja boluxkə koyuwəttim;

Mən qarəgəhinglardin jəsətlərnig sesikqilikini purutuəwəttim,

4:2 «Mana, bexinglaroʻja xundak künlär qüxiduki, U silärni ilmäklär bilän, näslinglärni qanggaklar bilän elip ketidu» — Samariya həlki ahirida Asuriya padixahioʻja əsirgə qüxidu; Asuriya padixahining əsirlərnig kalpukliridin ilməkni ötküzüp ularni yetəkləydiəjan rəhimsiz aditi bar idi.

4:3 «Wə silär Hərmon tərəpkə qerüwetisilär» — «Hərmon» bizgə hazır naməlum bir xəhər.

4:4 «Əmdi Bəyt-Əlgə kelinglar, asiylük kilinglar! Gilgaldimu asiylükni kəpəytinglar!» — Beyt-Əl wə Gilgal (xundakla ximaliy tərəpta «Dan» xəhəri, jənubiy tərəpta Bəər-Xəba xəhəri) həklər kəp ziyarət kilidiəjan but tawapgəhi idi.

4:4 Həx. 12:12

4:5 «Təxəkkür kurbanliklärni hemirturuq bilän billə keydürümlar» — kurbanliklärni hemirturuq saləjan nərsilər bilän billə sunuxkə kəʻiy bolmaytti («Law.» 2:11). «Silər «halis kurbanliklar»inglärni jakarlap mahtinip yürümlar; qünki bundak kilixkə amraksilär, i Israilar!» — 4- həm 5-ayəttə eytiləjan kurbanliklar həmdə hər kixining kirimidin «ondin biri»ni hər üq yilda Hudaəja atap beʻqilixi, əslidə Musa pəyoʻjəmbərgə qüxürülgən qanunda bekitilgenidi. Birak Israilar hazır bulärni öz butliriəja atap beʻqiləwatidu. Əsli hemirturuq selip kiliniəjan ax hədiyalärni kurbanliklarəja qoxup sunux mənʻi kiliniəjanidi.

—Bu səzlərgə kəriəjanda ular muxu paaliyətlərdə əzlrini heli «təkwadar» kərsətməkqi bolup, «ihtiyariy kurbanliklärni kəp kiləjan ohxaydu.

4:5 Law. 2:1, 15; 7:13

4:6 «Mən həmmə xəhərliringlarda «qixning pakizliklärni qüxürdüm» — demək ularda yegüdək nərsə yok.

4:9 «Mən silärni judun həm həl apiti bilän urdum» — «həl apiti» ziraətlərnig birhəl kesili.

4:9 Kan. 28:22; Yo. 1:4

Uni dimioqinglaroqimu kirgüzdum,

Birak silər yenimoqa yənila qaytmidinglar, — dəydu Pərwərdigar;

¹¹ Mən aranglardin bəziləni Huda Sodom wə Gomorra xəhərlirini erüwətkinidək erüwəttim, Xuning bilən silər ottin tartiwelinoqan bir ququla otundək bolup qaldinglar;

Birak yenimoqa yənila qaytmidinglar, — dəydu Pərwərdigar;

¹² Xunga Mən sanga xundək kilixim kerək dəwatimən, i Israil;

Mən buni sanga kilidioqanlikim tüpəylidin,

Hudaying bilən kerüxüxkə təyyarlan, i Israil!

¹³ Qünki mana, taqqlarni Xəkilləndürgüqi,

Xamalni Yaratquqi,

Insanoqa əzlrining oy-pikrining nemə ikənlikini Ayan Kiloquqi,

Tang səhərnı karangojulukqa Aylanduroquqi,

Yər yüzidiki yukiri jaylarning üstidə dəssəp yürgüqi dəl Xudur,

Pərwərdigar, samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Huda Uning namidur!.

Üq tawapgaq toqruluk

⁵ ¹ I Israil jəməti, bu səzni,

Yəni Mən sən toqruluk oquydioqan bir mərsiyəni anglap qoy: —

² «Pak kız Israil yikildi;

U qaytidin ornidin turmaydu;

U öz tupriqioqa taxlanoqan,

Uni turoquzup yeligüqi yoktur».

³ Qünki Rəb Pərwərdigar mundaq dəydu: —

Israilning ming ləxkər qıqқан bir xəhırining yüz ləxkirila tirik qalidu;

Yüz ləxkər qıqқан bir xəhırining Israil jəməti üqün on ləxkirila tirik qalidu;

⁴ Qünki Pərwərdigar Israil jəmətigə mundaq dəydu: —

Meni izdənglar, həyatqə erixisilər;

⁵ Bəyt-əlni izdimənglar,

Gilgaloqimu barmanglar,

Bəər-Xəbaqə səpər kılmanglar;

Qünki Gilgal əsirgə elinip sürgün kılinmay qalmaydu,

4:10 «Mən aranglaroqa Misiroqa qüxürilgən apətlərdək apətni əwəttim» — baxqa birhil təjimişi «Mən (əslı) Misiroqa qüxürgən waba kesilini əwəttim» (demək, Musa pəyoqəmbər dəwrədə Misiroqa qüxkən wabalarnı bexinglaroqimu qüzürdüm) «atlırlinglarnı olja boluxqə koyuwəttim» — baxqa birhil təjimişi «Uların (demək, yigitliringlarnı) silər buliwaləqan atlar bilən billə ɵltürgüzdüm».

4:11 «Mən aranglardin bəziləni Huda Sodom wə Gomorra xəhərlirini erüwətkinidək erüwəttim» — «Mən ... bəziləni Huda ... erüwətkinidək erüwəttim» — bu yərdə sez kıliwatқан kim? Bizningqə muxu bexarətni Məsilə Əzi bərgən bolsa kerək.

4:11 Yar. 19:24; Yəx. 13:19

4:12 «Hudaying bilən kerüxüxkə təyyarlan!» — gərqə bəlkim wəqit-pəyti xunqə keqıkkıni bilən, Huda yənila ular bilən kerüxüxkə təyyar turidu, yənila (bu həkikədən adəmnı həyran kalduridu) ularoqa məhir-xəpəkt kərsitixkə təyyar turidu, dəgənlik bolsa kerək, dəp qaraymız (Tawratda adəttə: «Huda bilən kerüxüx» dəgən mənədə).

—Birək bəzi alimlar bu jümlini Hudanıng pat arida qüxüridioqan jazasını kərsitidu, dəp qaraydu.

4:13 «Insanoqa əzlrining oy-pikrining nemə ikənlikini ayan kiloquqi» — ibraniy tilida «Insanoqa unıng oy-pikrining nemə ikənlikini...» deyilidu. Xunga baxqa birhil təjimişi: «Insanoqa əzlining (Hudanıng) oy-pikrining nemə ikənlikini...».

—Birək biz «unıng oy-pikri» dəgənlik Hudanıng oy-pikirlirini əməs, bəlkı adəmlərnıngkını kərsitidu, dəp qaraymız.

—«Tang səhərnı karangojulukqa aylanduroquqi» — yaki «Karangojuluknı tang səhər kiloquqi».

4:13 Nah. 1:3

Bəyt-Əl yokka qikidu..

⁶ Pərwərdigarni izdənglar, həyatka erixisilər;
Bolmisa U Yüsüp jəməti iqidə ot kəbi partlap, uni yəp ketidu,
Həm Bəyt-Əldə otni eqürgüdək adəm tepilmaydu.

⁷ I adalətni əməngə aylanduroquqi,
Həkkəniyləknə yərgə taxlıoquqilar,.

⁸ Silər Orion yultuz türkümi wə Qəlb yultuz topini Yaratkuqi,
Əlüm kələnggisini tang nuriyə Aylanduroquqi,
Kündüzni karangoşuluk bilən keqigə Aylanduroquqi,
Dengizdiki sularni qakirip, ularni yər yüzigə Quyoyuqini izdənglar;
Pərwərdigar Uning namidur..

⁹ U bəurlar üstigə tuyuksiz həlakətni partlitidu,
İstihkam üstigə həlakət qüxüridu.

¹⁰ Xu İsrailar xəhər dərwazisida tənbiş beridiyanlarəyə əq,
Durus səzləydiyanlardin yirginidu..

¹¹ Əmdi silər namratlarni ezip,
Ulardin buqday «hədiyə»lərnə aldinglar!
Oyuloşan taxlardin öylərnə saldinglar,
Biraq ular da turmaysilər;
Silər güzəl üzümzarlarni bərpa qiloşansilər,
Biraq ularning xarabini iqəlməysilər..

¹² Qünki silərnə asiyliklirlərnə qanqilik kəplükini,
Silərnə gunahınlarnə qanqilik zor ikənlikini obdan bilimən;
Ular həkkəniy adəmnə ezidu,
Ular para yəydu,
Xəhər dərwazisida miskinlərnə həkkini qayriwalidu.

¹³ Xunga bundək dəwrdə «pəmlək adəm» süküt qilidu;
Qünki u rəzil bir dəwrdur..

¹⁴ Həyat yaxax üqün yamanlikni əməs, məhrəbanlik-yahxilikni izdənglar;
Xundək boləyanda silər dəgəninglərdək,
Samawi qoxunlarnə Sərdari boləyan Pərwərdigar həkikətən silər bilən billə bolidu.

¹⁵ Yamanliktin nəprətləninglar, məhrəbanlik-yahxilikni səyünglar,

5:5 «Bəyt-Əlni izdimənglar, Gilgaləyimu barmənglar, Bəər-Xəbəyə səpər qilmənglar» — Bəyt-Əl, Gilgal həm Bəər-Xəbə İsrailar üqün üq tawəbaghəyə aylanəyanidi. Bu üq jəyoyə berip kurbənlək kiliş kətarliklər «təwəp kiliş»tək «səwəblik ix» dəp kəraləyan. Bu üq jəy İbrahəim, İshək, Yəqub, Yəxua kətarlik pəyğəmbərlərnə tərifi bilən ziq münəsiwətlik boləyan jəylərdur. Təwəratda, bundək «təwəp kiliş» ixlirininə həmmisi horəpilyək dəp kərilidu.

—Amos bu yərdə səz oyuni qilidu, «Gilgal əsirgə qüxidu» dəydu. Bu ibrəniy tilida «Gilgal galəş-galəş» dəgən bilən ipədilinidu. «Bəyt-Əl yokka qikidu» dəgənnə «Bəyt-Əl «yok» (yokkə barəwər boləyan) bir butkə ohxəp qalidu» dəgən iqki mənisə bar.

5:5 Am. 4:4

5:7 «I adalətni əməngə aylanduroquqi» — «əməən» dəgən əqqik bir əsümlük boləyəkə, muxu yərdə adəmlərgə qəyoyu-həsəratni epkelidiyan adalətsizlikni bildüridu.

5:8 Ayup 9:9; 38:31; Am. 9:6

5:10 «Xu İsrailar xəhər dərwazisida tənbiş beridiyanlarəyə əq,...» — «xəhər dərwazisi» xəhərdiki əkşəqallar olturidiyan, ərz-dəwəlalərnə əngləydiyan, sorək qilidiyan jəy.

5:11 «Əmdi silər namratlarni ezip,...» — ibrəniy tilida «Əmdi silər namratlarni dəssəp,...».

—Bəkkə birhil tərjimisi «Namratlardin eqir jərə həkkə elip,...».

5:11 Zəf. 1:13

5:13 «pəmlək adəm» süküt qilidu — muxu «pəmlək adəm» bəlkim «öz bihətərləki yəki mənpəətini kəzləp yüridiyan adəm» dəgən mənidə. Yükiriki 10-, 12-ayətni kərüng. Buningəyə kəriyəyanda, Amos pəyğəmbərnə «epi yok» ohxaydu, qünki u op'oquk həl da rəzil həkəmdarlarəyə, baylarəyə tənbiş bərməktə.

Xəhər dərwasidə adalətni ornitinglar;

Xundak qiloqanda Pərwədigar, samawi qoxunlarning Sərdari boləjan Huda bəlkim Yüsüpning kəldisiə qəpəət kərsitər..

¹⁶ Xunga Pərwədigar, samawi qoxunlarning Sərdari boləjan Huda Rəb mundak dəydu: —

«Barlik kəng rəstə-bazarlarda aq-zarlar anglinidu;

Ular həmmə koqilarda «Way... way!...» dəp awazini kətüridu;

Ular dehkanlarnimu matəm tutuxka,

Aq-zarlar kətürgüqi «ustilar»ni yioqlaxka qakiridu.

¹⁷ Həm barlik üzümzarlardimu aq-zarlar kətürülidu;

Qünki Mən Özüm aranglardin ötüp ketimən» — dəydu Pərwədigar..

Pərwədigarning küni

¹⁸ Pərwədigarning küniə təkəzzar boləjan silərgə way!

Pərwədigarning küni silərgə kəndək aqiwətləni kəltürər?

U yorukluk əməs, bəlkə qarangoquluk elip kəlidu..

¹⁹ U küni birsi xirdin qeqip, eyikqa uqrap,

Andin öyigə kirip, qoli bilən taməja yələngəndə,

Yilan uni qakqandək bir ix bolidu!

²⁰ Pərwədigarning küni yorukluk əməs, bəlkə qarangoqulukla elip kəlidu əməsmu?

Uningda pəkət qarangoqulukla bolup, yorukluk həq bolmaydiəu?!

Bihudə heyət-bayramlar

²¹ Heytlirlingləroja nəprətlinimən, ulardin bizar boldum,

İbadət sorunlirlinglarning purikini purioqum yok..

²² Qünki silər Manga «keydürmə qurbanlik»lar həm «ax hədiyə»lirlingləni sunup atisanglarmu,

Mən ularni qəbul qilməymən;

Siləning bordək mallirlinglar bilən qiloqan «inəklik qurbanliklirlinglar»oja qəriməymən.

²³ Məndin munajatlirlinglarning sadalirini epkətinglar,

Qiltarlirlinglarning küylirini angliməymən;

²⁴ Buning ornida adalət huddi xərkəratmidək,

Həkkəniylik əbədiy aqidiəjan ekimdək dolqunlisun!

²⁵ Silər qəl-bayawandiki qirik yilda qiloqan qurbanlik-hədiyiləni Manga elip kəldinglarmu, i

İsrail jəməti?!..

5:15 «...Huda bəlkim Yüsüpning kəldisiə qəpəət kərsitər» — «Yüsüpning kəldisi» ximaliy padixəlik boləjan «İsrail»din kəlduruloqlarni kərsitidu. Yüsüptin tərüləgən Əfraim wə Manassəhdin İsrail iqidiki əng qong qəbililər qikqan.

5:15 Zəb. 34:14-15; 97:10; Rim. 12:9

5:17 «Mən Özüm aranglardin ötüp ketimən» — «Mis.» 12:12də, Pərwədigarning İsrailəja «Mən Misirni kezip ötəmə» dəp Misirlikləroja ölüm jəzasini yürgüzgənlikigə ohxax, U hazır **Öz həlki** arisidin «ötüp ketip», Öz jəzasini elip baridu.

5:18 «Pərwədigarning küniə təkəzzar boləjan silərgə way!» — Amos dəwridikilər Təwrattiki «Obadiya» həm «Yoel» pəyojəmbərləning yazmiliridin «Pərwədigarning küni»ni hata qüxinip, bəlkim «Huda həmmə «kapir əjnəbiy» əlləni kəttik uridu, «Hudaning həlki boləjan bizlər» kətürülmiz» dəgən irqqi, bimənə kəz-qaraxta boləjanidi. Amos bu kün bolsa, gənəhtin towa qilmioqan hərbi adəmgə jəza elip kəlidu, dəydu.

5:18 Yər. 30:7; Yo. 2:2; Zəf. 1:15

5:21 Yəx. 1:11; Yər. 6:20

5:25 «Silər qəl-bayawandiki qirik yilda qiloqan qurbanlik-hədiyiləni manga elip kəldinglarmu, i İsrail jəməti?!» — Musa pəyojəmbərləning yetəklikidə qəl-bayawanda boləjan dəwrdə, İsrailar qəl-bayawanda qurbanlikləni qilip kəlgən bolsimu, ləkin bu ayəttin xuni biləymizki, ular bu qurbanlikləni Huda **tüqün** atioqan əməs («Manga elip kəldinglarmu?»); bu ıxlar pəkətlə bir «diniy paaliyə» yusunida elip beriləjan, halas.

5:25 Ros. 7:42

²⁶ Bərhək, silər «Sukkot» degən padixahınglar, həm «Kıun» degən butliringlarni, yəni «Yultuz ilahı»nglarni kətürüp mangdinglar!.

²⁷ Əmdi Mən silərni əsir kılıp, Dəməxktin yiraklarəja sürgün kıldurimən,
— dəydu «Samawi qoxunlarning Sərdari boləjan Huda» degən nam bilən ataləjan Pərwərdigar.

Israilning həkım-həkūmdarlırioja way!

6¹ I Zionda hatırjəm olturoqanlar həm Samariyə teoqioja tayinip aman-esən yaxioqanlar!
İ əllərnıng kattisining ərbabliri!

İsrail jəməti silərni izdəp kelidu —
— Silərnıng həlinglarəja way!

² Silər həlkəkə: — «Kalnəh xəhırıgə berip kərūnglar;
Xu yərdin «büyük Hamat» xəhırıgə beringlar,
Andin Filistiylərnıng xəhırı Gatka qüxüp bekinglar;
Bular silərnıng ikki padixahlıkinglardin əwzəlmü?
Ularınıng qəgrisi silərnıngkidin kəngmü?» — dəp mahtinip səzləysilər..

³ I yaman künni keqiktürməkqi boləjanlar!
Silər jəbir-zulumning həkūmranlıkını ornitip, uni əzünglarəja yəkin kılmaqqi bolisilər.,

⁴ Pıl qixida nəxiyləngən kariwatlar üstidə yatisilər,

Diwanliringlar üstidə kerilip yatisilər,

Pada topidin pahlanlarni,

Kala kətanlıridin mozayni tallap yəysilər,

⁵ Qiltar ahangioja təngkəx kılıp eytisilər,

Dawuttək əzünglarəja sazlarıni ijad kılısılar.,

⁶ Xarabni qiniləp-qiniləp iqisilər,

Əzünglarəja sərhil maylık ətirilərini sürisilər,

— Bırək kənglūnglar Yüsüp jəmətining ziyan-zəhmiti üqün həq azablanmaydu!.

⁷ Xunga ular tunji əsirgə qüxkənlər arisida əsirgə elinidu;

Kerilip yatқанlarınıng əyx-ixriti ahirlixidu..

⁸ Rəb Pərwərdigar Əz həyatı bilən kəsəm kıləjanki,

— dəydu Pərwərdigar, samawi qoxunlarınıng Sərdari boləjan Huda,

— Mən Yəqūpnıng qururidin bizar boldum,

5:26 «Bərhək, silər ... «Yultuz ilahı»nglarni kətürüp mangdinglar!» — pütkül ayətning tərjimiliri kəp hil. Bırək asasiy mənisi ohxax, İsrail Musa pəyojəmbər dəwridin tartip kənglidiki butpərəslıknı həq taxlimiojan. Ayətə eytiləjan butlar asasen Mesopotamiya, yəni Babil rayonidiki butlardur. Xunga Hudaning ularəja beridiojan jazasi (27-ayət) ularni Babiləja əsir kıldurup, xu yərgə sürgün kılduruxthin ibarət bolidu.

6:1 Mis. 19:5; Yər. 2:3

6:2 «bular silərnıng ikki padixahlıkinglardin əwzəlmü?» — «ikki padixahlık» — birinqisi ximaliy padixahlık — İsrail, paytəhti Samariyə; ikkinqisi jənubiy padixahlık — Yəhuda, paytəhti Yerusalemlər.

— «Siler həlkəkə... mahtinip səzləysilər» degən səzlər əslidiki tekstə yok. Bu ayətə aydinglaxturuxka tegixlik bir məsələ bar: — ayətteki səzləri Amos eytkənmu yaki Samariyədiki əmirilər Samariyəning bihətərliki toqruluk mahtinip eytkənmu? Bizningə Samariyədiki əmirilər eytkən boluxi kərək; qünki əgər pəyojəmbər aqahlandurux tərızida soriəjan bolsa, soalnıng əksiə soriəjan bolattı, — Yəni «Bu xəhərlər silərnıng ikki padixahlıkinglardin əjizmu?» dəp soriəjan bolattı. Xunga bu səzləri koxtuk. Bu üq xəhərnıng həmmisi düxmənning hujumioja duq kelip, andin oquliojan bolsa kərək — bırək həziroqə bu ıxlar toqruluk tarihiy hatirilər yok.

6:3 Əz. 12:27; Am. 5:18

6:5 Yəx. 5:12

6:6 Yəx. 5:11,12

6:7 «Xunga ular tunji əsirgə qüxkənlər arisida əsirgə elinidu; kerilip yatқанlarınıng əyx-ixriti ahirlixidu» — tarihiy məlumatlarını qarıəjanda, Asuriyə imperiyəsi məlum bir yurtka tajawuz kıləjanda, əwwal xu yurtteki mətiwərlərini əsir kılıp epketix aditi bar idi.

6:7 Yəx. 5:13

Uning orda-istihkamliridin nəprətlinimən;

Mən bu xəhərni, xundakla uningdiki həmmini düxməngə təngla ötküzüp berimən;

⁹ Wə əməlgə axuruliduki,

Bir öydə on adəm bolup kalsa, bu onəylənmu əlidu.

¹⁰ Əgər məlum bir əlgüqining tuoqkini, yəni əlgüqining jəsitiini keydürüxkə məs'ul kixi ustihanolarni kətürüp eydin qikiwetip, ey iqidiki yənə birsidin:

— «Kexingda yənə birsi barmu?» dəp sorisa, u «Yok» dəydu,

Andin tuoqkini yənə: «Süküt! Pərwərdigarning namini tiloqa eliximizoqa bolmaydu!» — dəydu.

¹¹ Səwəbi, Pərwərdigar buyruk qüxüridu,

Wə qong əyni parə-parə kiliwetidu,

Kiqik əynimu qak-qekidin yerip qekiwetidu.

¹² Atlar tax üstidə qapalamdu?

Adəmlər axu yərni kalilar bilən aqduralamdu?

Birək silər adalətni ət süyigə,

Həkkəniylikning mewisini əməngə aylanduroqansilər —.

¹³ — Yok bir nərsidin xadlinip kətkənsilər,

«Əz küqimizgə tayinip küdrətkə igə bolənanmiz» — degənsilər. ¹⁴ Qünki mana, i Israil jəməti,

— dəydu Pərwərdigar, samawi qoxunlarning Sərdari bolənan Huda,

— Mən silər bilən qarxilixidioqan bir əlni turoquzimən;

Ular Hamat xəhiringning dawinidin Arabah ekimioziqə silərni harlaydu.

Amosning dualiri — Hudaning qarari

7¹ Rəb Pərwərdigar mənə kərsəttiki —

Keyinki ot-qəp bax tartqan waqtida, mana U qekətkilərnə yasidi (bu padixah əzigə ot-qəp oroqandin keyinki, ikkinqi kətimlik ot-qəp əskən waqit idi). ² Həm xundək boldiki, qekətkilərnə zemindiki ot-qəpni kəldurməy yəwətkəndin keyin, mən: —

«I Rəb Pərwərdigar, ətünüp kəlay, kəqürgəysən! Yəqub kəndəkmə qidiyalaydu? U kikiq tursa!» — dedim.

6:9 «Bir öydə on adəm bolup kalsa, bu onəylənmu əlidu» — 5:3ni kərtəng.

6:10 «Məlum bir əlgüqining tuoqkini...» — ibrəniy tilida «məlum bir əlgüqining taoqisi...».

— «... Jəsitiini keydürüxkə məs'ul kixi ustihanolarni kətürüp eydin qikiwetip, ey iqidiki yənə birsidin: — «Kexingda yənə birsi barmu?» dəp sorisa, u «yok» dəydu, andin tuoqkini yənə: «süküt! Pərwərdigarning namini tiloqa eliximizoqa bolmaydu!» — dəydu» — Yəhudiyyə həlki adəttə jəsətlərnə kəmidu, «jəsətni keydürüx»ni əq kəridu. «Jəsitiini küydürüx» degən ix ularning bəxiqə nəhayiti əojir apət qüxidioqanlikini kərsitidu; xuning bilən ularning jəsətlərnə kümüxkə kət'iy waqti qikmaydu, deməkqi. Xunga bu bəxarət Samariyəning nəhayiti jiddi, bəqarə əhwaləqa qüxidioqanlikini kərsitidu. Uning üstigə, jəsət eydə uzunoziqə turoqan — həzir pəkət «ustihanolar»la kəloqan. Həyat kəloqan kixilər xundək kərkiduki, ular Pərwərdigarning namini eytixkimu petinalmaydioqan bolup kəlidu.

— Kizik bir ix xuki, uzundin tartip, bolupmu Yerusalemnəng Əysə Məsihning əlümidin keyinki wəyran kəlinixidin keyin, Yəhudiyyələr «Yəhwəh» (Pərwərdigar) degən isimni ixlitixkə petinalmaydu.

6:11 «Pərwərdigar... qong əyni parə-parə kiliwetidu, kikiq əynimu qak-qekidin yerip qekiwetidu» — həkim-həkimdarlarning, əməldarlarınəng gunəhləri həman bəxkəllərnə öz gunəhləriqə qetildurup koyidu; xu wəjədin «kikiq əylər»mu jəzaqə uqrap ketidu.

6:12 «...adalətni ət süyigə, həkkəniylikni əməngə aylanduroqansilər» — muxu ibarining mənisi 5-bab, 7-ayətnəng mənisiqə ohxaxtur.

6:12 Am. 5:7

6:13 «Yok bir nərsə» — bizningqə, xübhəsiszki, ularning butlirini kərsitidu.

— Pütkül ayətnəng bəxkə birhil təjrimisi: ««Lo-dəbar xəhiringni elip xadlanəjaniduk, Karnaim xəhiringnimu öz küqimizgə tayinip aldukku?» — degənsilər».

6:14 «Mən silər bilən qarxilixidioqan bir əlni turoquzimən» — «bir əl» Asuriyə imperiyəsini kərsitidu.

7:1 «Rəb Pərwərdigar mənə kərsəttiki — keyinki ot-qəp bax tartqan waqtida, mana U qekətkilərnə yasidi...» — bu ixni (xundəkla -4-, 7- wə 8:1-ayəttiki ixlarnimu) Amos bəxarətlənik oqayibənə kərinüxtə kərgən bolsa kərak. Qünki 3-, 6-ayəttə Pərwərdigar «bundək ixtn» yanidu.

³ Pərwərdigar əmdi undak kilixtin yandi: «Əmdi undak bolmaydu» — dedi Pərwərdigar.

⁴ Rəb Pərwərdigar manga kərsətti —

Mana, Rəb Pərwərdigar həlki bilən kürəx kilişkə otni qakirdi;

Ot hətta qongkur dengiznimu kurutti,

Miras boləjan zeminnimu yəp kətti;

⁵ Əmdi mən: —

«I Rəb Pərwərdigar, ətünüp qalay, tohtioysən! Yakuq kandaqmu qidiyalaydu? U kiqik tursa!» — dedim.

⁶ Pərwərdigar xundak kilixtin yandi: «Əmdi undak bolmaydu» — dedi Rəb Pərwərdigar.

⁷ Əmdi U manga mundak bir ixni kərsətti —

Wə mana, Rəb tik əlqigüq yip bilən qopuruloqan tam tüwidə,

Qolida tik əlqigüq yipni tutkiniqə turatti;⁸ wə Pərwərdigar məndin: —

«Amos, nemini kərdung?» dəp soridi.

Mən: «Tik əlqigüq yipni» — dedim.

Rəb: «Mən yənə Öz həlkim Israil otturisoqə tik əlqigüq yipni tikləymən; Mən yənə ularni jaza-limay ətüp kətməymən;

⁹ Həm İshakning «yukiri jayliri» həlak bolidu,

Israilning tawapgahliri wəyran kəlinidu;

Yəroboam jəmətigə kiliq bilən hujum kilişkə ornumdin turimən» — dedi..

Amosning butpərəslərnin tawapgaği bolup qaloqan Bəyt-Əlning kağini, yəni «ximaliy padixahlik» Israilning «bax kağini» Amaziya bilən boləjan kürixi

¹⁰ Xuning bilən Bəyt-Əldiki kağin Amaziya Israil padixahı Yəroboamoqə həwər yollar: —

«Amos Israil jəməti arisida turupmu siligə suyikəst kildi; zemin uning kəloqan barlik gəplirini kətürəlməydu. ¹¹ Qünki Amos: — «Yəroboam kiliqta əlidu, Israil əsirgə elinip öz zeminidin sürgün bolmay kəlməydu!» — dəydu» — dedi..

¹² Andin Amaziya Amosqə: — Həy aldin kərgüqi! Bəs, yoka, Yəhuda zeminioqə kaq, axu yərdə bexarət berip, xu yərdə nan tepip yə! ¹³ Biraq Bəyt-Əldə yənə bexarət bərmə; qünki u padixahning tawapgaği, xahlik əydur, — dedi..

¹⁴ Amos Amaziyaqə jawab berip mundak dedi: —

«Mən əsli pəyoqəmbər əməs idim, yaki pəyoqəmbərnin oqlimu əməsmən; bəlkə mən bir qar-wiqi, xundakla erən dərəhlirining mewisini tərgüqi idim. ¹⁵ Biraq pada bekiwatkan qeoqimda Pərwərdigar meni Öz ilkiqə aldi wə manga: «Barəjin, həlkim Israiloqə bexarət bər» — dedi.

¹⁶ Əmdi, i Amaziya, Pərwərdigarning səzigə kulak sal! Sən manga: «Israilni əyibləydiqan bexarətlərnə bərmə, İshak jəmətinə əyibləydiqan səzlərnə eytma», deding. ¹⁷ Xunga Pərwərdigar mundak dəydu: —

«Səning ayalin xəhərdə pəhixə bolidu, oqlul-kizliring kiliq bilən kərilidu wə zeminin əlqəx tanisi tartilixi bilən parqilinidu; sən napak bir zeminda əlisən; wə Israil əsirgə elinip öz zeminidin sürgün bolmay kəlməydu»..

7:9 «İshakning «yukiri jayliri» həlak bolidu» — «yukiri jaylar» taq qokkiliri katarlik jaylarda Hudaqə kurbanlik kiliş əslidə Musa pəyoqəmbərgə quxürülqan kanunda mən'i kilinojanidi. Xundaktimu, Israil həm Yəhudadikilər heli burunla taq qokkiliri üstidə Pərwərdigarqə kurbanlik kiliş ibadət kilişkə baxliojanidi. Keyin ular muxu «yukiri jaylar»da butqə qokunuxqə baxlidi.

7:11 «Qünki Amos: — «Yəroboam kiliqta əlidu, Israil əsirgə elinip öz zeminidin sürgün bolmay kəlməydu» — dəydu» — əməliyəttə Amos: — «Pərwərdigar Yəroboamning jəmətigə kiliq bilən hujum kildu» — deganidi (9-ayət).

7:13 «Bəyt-Əldə yənə bexarət bərmə; qünki u padixahning tawapgaği» — «padixahning tawapgaği» ibraniy tilida «padixahning «mukəddəs jay»» deyilidu.

7:16 Əz. 21:7

Kelidioʻqan jazalar

8¹ Rəb Pərwərdigar manga mundak bir ixni kərsətti; mana, bir sewət yazliq mewə..² Andin U məndin: Amos, nemini kərdung? — dəp soridi.

Mən: «Bir sewət yazliq mewini» — dedim.

Pərwərdigar manga: Əmdi həlqim Israiloʻqa zawal yətti; Mən yənə ularni jazalimay ətüp kətməymən, — dedi..

³ — Xu kuni ordidiki qizlarning nahxiliri qiya-qiyalaroʻqa aylinidu, — dəydu Rəb Pərwərdigar; — Jəsətlər kəp bolidu; ular jay-jaylarda sirtka taxlinidu. Süküt!

⁴ Buni anglanglar, həy miskinlarni əzgüqilər, Zemindiki ajiz məminlarni yoʻqatmaqqi boləqanlar —.

⁵ «Axliqimizni satmaqqi iduk, yengi ay qaqanmu ahirlixar, Buoʻqday yaymisini aqattuk, xabat kuni qaqan tūgar?» — dəydioqanlar, — Xundakla «əfah»ni kikiq kiliq, «xəkəl»ni qong eliq, Aldamqilik üqün tarazini yaloqan qiloqanlar!..

⁶ — Namratlarni kümüxkə, Miskin adəmnı bir jüp qorukqa setiwalmakqi boləqanlar, Buoʻqdayni süpüründisi bilən qoxup satmaqqi boləqanlar!.

⁷ Pərwərdigar Yaqupning oʻqururi bilən xundak kəsəm kildiki, — Bərhək, Mən hərgiz ularning qiloqanliridin heqbirini untumaymən!.

⁸ Zemin bu ixlardin təwrinip kətməmdu? Wə uningda turuwatqanlarning həmmisi matəm tutmamdu? U Nil dəryasidək ərlep ketidu, U Misir dəryasidək ərəkəxləp, andin qəküp ketidu..

⁹ Xu kuni xundak əməlgə axuruliduki, — dəydu Rəb Pərwərdigar, — Quyaxni qüxtə patkuzimən, Zeminni xu oquk kündə karangolaxturimən.

¹⁰ Heytlirlinglarni musibətkə, Həmmə nahxilirlinglarni ah-zarlaroʻqa aylanduruwetimən;

8:1 «Rəb Pərwərdigar manga mundak bir ixni kərsətti; mana, bir sewət yazliq mewə» — bu ixni (həm 7-bab, 4-, 7-ayəttiki ixlarnimu) Amos bexarətlık oʻyayibənə kərunüxtə kərgən boluxi mumkin.

8:2 «Mən: «bir sewət yazliq mewini» — dedim. Pərwərdigar manga: Əmdi həlqim Israiloʻqa zawal yətti... — dedi» — ibraniy tilida «yazliq mewə» bilən «zawal» degən sözlər bir-birigə ohxap ketidu.

8:3 «Jəsətlər kəp bolidu; ular jay-jaylarda sirtka taxlinidu. Süküt!» — demək, xu qaoʻqda matəm tutkanda, awaz qikirixkə bolmaydu.

8:4 «Həy miskinlarni əzgüqilər...» — baxka birhil tərjimisi «Həy, miskinlarni yutuwaləquqilər...».

8:5 «Axliqimizni satmaqqi iduk, yengi ay qaqanmu ahirlixar, buoʻqday yaymisini aqattuk, xabat kuni qaqan tūgar?» — «yengi ay» künidə həm «xabat kuni» (xənbə künidə) Musa pəyoʻqəmbərgə qūxürülgən qanun boyiqə dəm elix kərək idi. Əmdi bu kixilər aqkəzliktin dəm elixkimu narazi idi. Xundak bolupla kəlmay, ular buoʻqdayni əlqəydioqan küirini kikiq, tənggilarni jinglaydioqan taraza texini qong kiliq həkəlni aldaydu (keyinki izahətni kəring). ««əfah»ni kikiq kiliq, «xəkəl»ni qong eliq...» — «əfah» həjim birliki, «xəkəl» pulning yaki eoqirlikning birliki idi. Bir «əfah» (yaki «kürə») 40 litraq, bir «xəkəl» («miskəl») 14 gram kelidu. Bu toluq ayət sodigərləning addiy pūkrəlni əlqəm birlikliridin paydiliniq, kəkəti-sokti qiliwatqanlikini kərsitidu.

8:5 Hox. 12:8

8:6 Am. 2:6

8:7 «Pərwərdigar Yaqupning oʻqururi bilən xundak kəsəm kildiki...» — bəzi alimlar: ««Yaqupning oʻqururi bilən» degənni «Yaqupning pəhri bilən», demək «Yaqupning pəhri boləqan Huda bilən» dəp qūxinidu. Biraq 6-bab, 8-ayət boyiqə Huda «Yaqupning oʻqururi» yaki «Yaqupning pəhri»gə eq idi. Adəttə kəsəm ixiqtə kəsəm qiloquqilər nahayiti mukim, əzgərməs bir nərsə bilən kəsəm iqidu; Hudaning «Yaqupning oʻqururi bilən» kəsəm ixiqi bolsa intayin kinayilik gəp, «Yaqupning oʻqururi»ning heq əzgərməs, nahayiti jahil ikənlikini puritidu.

8:8 «Zemin bu ixlardin təwrinip kətməmdu? Wə uningda turuwatqanlarning həmmisi matəm tutmamdu? U Nil dəryasidək ərlep ketidu, U Misir dəryasidək ərəkəxləp, andin qəküp ketidu» — muxu ayəttə Amos yar təwrəx toqʻruluq bəxarət beridu (1:1ni kəring). Nil dəryasi hər yili tuyuksiz ərlep ketip, bir məzgil kəlkün kelip, zeminni besip ketidu. Qanaan (Pələstin) zeminimu əmdi Nil dəryasioʻqah ohxax «ərlep ketidu» (yar təwrəx bilən egiz-pəs bolidu).

Həmmə adəmnin qatriki üstini bez rəht bilən orioquzimən,
Hər bir adəmnin bexida takirlik pəyda qilimən;
Bu matəmni yəkkə-yeganə bir oqulning matimidək,
Həytning ahirini dərd-ələmlik bir kün qiliwetimən..

Sürgün bolup, Hudaning sözidin ayrilix

¹¹ Mana, xundak künler keliduki, — dəydu Rəb Pərwərdigar,
Zeminoja kəhətqilikni əwətimən, —
— Nanoja boləjan kəhətqilik əməs, yaki suəja boləjan qangxaxmu əməs, bəlkə Pərwərdigarning
sez-kalamini anglaxka boləjan kəhətqilikni əwətimən.
¹² Xuning bilən ular dengizdin dengizə, ximaldin xərkkə kezip mangidu,
Ular Pərwərdigarning sez-kalamini izdəp uyan-buyan yürüp, uni tapalmaydu..
¹³ Xu küni güzəl qizlar həm yigitlərmu usuzluqtin həlidin ketidu;
¹⁴ Həm Samariyənin günahının nami bilən kəsəm iqnənlər,
Yəni «İlahingning tiriklik bilən, i Dan», yaki «Bəər-Xebadiki ilahiy tirik yol bilən!» dəp kəsəm
iqnənlər bolsa —
Ular yikilidu, ornidin hərgiz qaytidin turalmaydu..

Sahtipəzlik üstigə qilinoqan jəng

9¹ Mən Rəbning kurbangahning yenida turoqinini kərdum; U mundaq dedi: —
— Tüwrüklərnin baxlirini urunglar, bosuoqilar silkingiqə urunglar,
Ularni ibadəthanidikilərnin baxlirioja quxürüp, parə-parə qilinglar!
Mən xu butpərəslərdin əng ahirda qaloqanlirininimu qiliq bilən oltürimən;
Ulardin qaqay degənlər qaqalmaydu,
Ulardin kutulay degənlər kutulup qiqalmaydu..
² Ular təhtisara iqiğə texip kirsə, qolum axu yərdin ularni tartip qiqiridu;
Ular asmanoja yamixip qiqsa, Mən xu yərdin ularni tartip quxürimən;..
³ Ular Karməl qokqisioja meküwalsimu, Mən ularni izdəp xu yərdin alimən;
Ular dengiz tegidə nəzirimdin yoxurunuwaloqan bolsimu,

8:10 «Həmmə adəmnin qatriki üstini bez rəht bilən orioquzimən» — «bez rəht»kə oruniwelix, qaqlarni quxüriwetix
kattik matəmni yaki towa qilixni bildüridu. «Bu matəmni yəkkə-yeganə bir oqulning matimidək... qiliwetimən» —
bexarəttə oğən «yəkkə-yeganə oqul» zadi kimdu? Məzkur soal İsrail üqün dəwərdin-dəwərgə baxni qatüridioqan masilə.

8:12 «kezip mangidu» — yaki «sərsan bolup mangidu» yaki «ələngxip mangidu». «Xuning bilən ular dengizdin dengizə,
ximaldin xərkkə kezip mangidu, ular Pərwərdigarning sez-kalamini ... tapalmaydu» — birinjidin, «dengizdin dengizə»
degənlük bəlkim «ottura dengiz»din «ölük dengiz»əja, yəni «oqərbtin xərkkə» dəp bildüridu. Tekistə «jənuqka» tiləja
elinmaydu. Bəlkim bu İsraildikilərnin həkawurluqini kərsitidu — ular Yəhudadin, yaki Yəhudadin kəlgən payoqəmbərdin
(məsilən, Amostin) həqiqətni izdimaydu.

—Tolux bəxarət bəlkim Yəhudiylərnin keyinki dəwərlərdiki, bolupmu həzirki omumi əhwalini kərsətkən bolsa kərək —
ular İnjilni, yəni «hux həwər»ni qəbul qilmioqəqə, əzliri tartqan azab-oqubətlirigə həq quxənxə tapalmaydu.

8:14 «Samariyənin günahının nami bilən kəsəm iqnənlər» — «Samariyənin günahı» ularning butliridin biri bolsa
kərək. —«Bəər-xebadiki ilahiy tirik yol bilən!» — ibraniy tilida «Bəər-Xebadiki yolning tiriklik bilən» deyilidu.

—«Danning ilahı» həm «Bəər-Xebadiki ilahiy tirik yol» — xu ikki yərnin butlirini kərsitidu.

—«Yo» ibraniy tilida «dərək» degən söz bilən ipadilini. Uyoqur tilidiki «tərikə» wə «tərikət» degən sözlər ərəb tili arqilix
moxu səzdin kəlgən.

8:14 Am. 5:5

9:1 «Mən Rəbning kurbangahning yenida turoqinini kərdum; U mundaq dedi: — Tüwrüklərnin baxlirini urunglar,
bosuoqilar silkingiqə urunglar, ularni ibadəthanidikilərnin baxlirioja quxürüp, parə-parə qilinglar!» — bu ıxlar,
xübhışizki, Bayt-əldiki (butpərəslək soruni qilinoqan, biraq «Pərwərdigarning nami» bilən ataloqan) ibadəthanida bolidu.
Moxu buyruk kingə berilənlik enik deyilmidi; bəlkim pərixtilərgə berilən boluxi mumkin. İbadəthanining buzuluxi
bəlkim yər təwərx bilən munasiwətlük (5-ayətni kəring).

9:2 «təhtisara» — oğənlərnin roqliri baridioqan jay.

9:2 Zəb. 139:8-12

Mən yilanni buyruymən, u ularni qakidu;

⁴ Düxmənlikigə əsirgə qüxkən bolsimu,

Mən xu yərdə kıliqni buyruymən, u ularni öltüridu;

Mən yaxilikni əməs, bəlki yamanlikni yətküzüx üqün közlirimni ularoşa tikimən..

⁵ Samawi qoxunlarning Sərdari boləjan Rəb Pərwərdigar,

Zeminoşa təgküqi bolsa dəl Uning Əzidur;

U tegixi bilənla, zemin erip ketidu, uningda turuwatqanlarning həmmisi matəm tutidu;

Zemin Nil dəryasidək ərlep ketidu —

Misirning dəryasidək ərəkəxləp, andin qəküp ketidu..

⁶ Rawaklırini ərxlərgə selip, asman gümbizini yər yüzigə bekitküqi Xudur;

Dengizdiki sularni qakirip, ularni yər yüzigə kuyəquqi Udur;

Pərwərdigar Uning namidur..

⁷ Silər Manga nisbətən Efiopiya baliliriya ohxax əməsmu, i Israil baliliri?

Mən Israilni Misirdin elip qıkarəjan əməsmu?

Filistiyələri Kret arilidin, Suriyəlikləri Kir xəhiridin qıkarəjan əməsmu?

⁸ Qaranglar, Rəb Pərwərdigarning kəzi «gunahkar padixahlik» üstigə qüxti —

Mən yər yüzidin uni yökitimən;

Lekin Mən Yəqub jəmətini toluk yökitiwətməymən, — dəydu Pərwərdigar.

⁹ Qünki qaranglar, Mən buyruk qüxürimən,

Xuning bilən huddi birsi dannı qəlwirdə taskiojandək, Israil jəmətini əllər arisida taskaymən,

Birək ulardin əng kiqikimu yərgə qüxüp kətməydu..¹⁰ Həlbuki, həlkimning barlik gunahkarlırı, yəni: «Külpət bizgə hərgiz yəqinlaxmaydu, bəximizə qüxməydu» degüqilər kıliq tegidə əlidu.

Adəmni həyranuhəs kılıdiojan wədə — ahırkı zamanlar

¹¹ Xu küni Mən Dawutning yikiləjan kəpisini yengibaxtin tikləymən,

Uning yeriklirini etimən;

Uni harabiliktin onxap,

Əyni zamandiki petidək qurimən..

¹² Xuning bilən ular Edomning kəldisioja həmdə namim bilən ataləjan barlik əllərgə igidarqilik

9:3 «Ular dengiz tegidə nəzirimdin yoxurunuwələjan bolsimu, Mən yilanni buyruymən, u ularni qakidu» — «Yəx.» 27:1ni kərtəng.

9:4 Yər. 44:11

9:5 «U tegixi bilənla, zemin erip ketidu, uningda turuwatqanlarning həmmisi matəm tutidu; zemin Nil dəryasidək ərlep ketidu..» — muxu ayəttə yər təwrəx toqruluk yənə bir bəxarət berilidu.

9:6 Zəb. 104:3, 13; Am. 5:8

9:7 «Silər Manga nisbətən Efiopiya baliliriya ohxax əməsmu, i Israil baliliri? Mən Israilni Misirdin elip qıkarəjan əməsmu? Filistiyələri Kret arilidin, Suriyəlikləri Kir xəhiridin qıkarəjan əməsmu?» — «Kret arili» — ibraniy tilida «Kaftor».

—Toluk ayətning mənisi: — Israillər «Huda bizni Misirdin alahidə qıkarəjan» degən oyda bolup, «Nemini kiliximizdin kət'iyənəzər, biz yənıla Hudaning alahidə həlki bolimiz, heqnemə bizgə təgməydu» degən hata oyoja kelip qələjan bolsa kərək. Huda muxu yərdə, baxka əllərni («kapir» əllərni) baxka yərlərdin (jümlidin Misirdin yirək jaylardin), elip qıqardim, dəydu. Xunga, məlum bir əl bir yərdin baxka bir yərgə yətkilip qıqkan bolsimu, bu ix ularning kəltislikni ispatlimaydu. Əlning yurtlirini bekitküqi bolsa pəkət Huda Əzidur.

9:9 «Xuning bilən huddi birsi dannı qəlwirdə taskiojandək, Israil jəmətini əllər arisida taskaymən, birək ulardin əng kiqikimu yərgə qüxüp kətməydu» — buqday danlırı qəlwirdin ətüp ketidu, taxlar qalıdu. Bu ayətning mənisi, xübhisizki, Huda kimmitti bar boləjan barlik buqday danlırini (həqikiy ətəqdqlarını) yiojip saqlaydu (10-ayətni kərtəng). Süzülüp qələjanlırı (taxlar) taxliwetilidu.

9:11 «Dawutning yikilip qüxkən kəpisini yengibaxtin tikləymən» — bu bəxarət: (1) Dawut pəyojəmbərdin boləjan padixahlik nəhayiti əjiz bolup andin tügixidiojanlıqni (yikilidiojanlıqni) kərsitidu (Amos pəyojəmbərdin 150 yıl keyin xundək boləjan); (2) ahırkı zamanlarda Hudaning Dawutning bir əwladini elip təhtkə olturojuzup, Israilni kəytdin bir padixahlik kılıdiojanlıqni kərsitidu. Bu padixahlik barlik qələjan əllərni baxkuridu (12-ayəttə kərsitilidu). Bu əllərnin həmmisi Hudağa ibadət kılıdu, uning nami bilən atilidu (12-ayət).

—«Qoxumqə səz»imiznimu kərtəng.

9:11 Ros. 15:16

kilidu, — dəydu buni bejirgüqi Pərwərdigar.

¹³ Mana xundəq künlər keliduki, — dəydu Pərwərdigar,
— Yər həydiğüqi həsul yioqkuqioqa yetixiwalidu,
Üzümlərni qəyliğüqi uruk qaqkuqioqa yetixiwalidu;
Taoqlar yengi xarabni temitip,
Barliq deng-egizliklər erip ketidu...

¹⁴ Wə həlkim İsrailni asarəttin kütuldurup, azadlikğa erixtürimən;
Ular harab xəhərlərni kayta kurup, ularda makanlixidu;
Ular üzümzarları tikip, ularning xarabini iqidu;
Ular baqları bərpa kilip, mewisini yəydu..

¹⁵ Mən ularni öz zemini üstigə tikimən,
Ular Mən ularoqa ata kılolan zemindin hərgiz kaytidin yuluwetilmaydu — dəydu Pərwərdigar
sening Hudaying..

9:13 «Üzümlərni qəyliğüqi uruk qaqkuqioqa yetixiwalidu» — «üzümlərni qəyliğüqi» üzüm xarabi qikirix üqün üzümlərni kəlkəkkə koyup dəsəydiğan adəmlər. «yər həydiğüqi həsul yioqkuqioqa yetixiwalidu, üzümlərni qəyliğüqi uruk qaqkuqioqa yetixiwalidu» — demək, həsulni yioqip boluxğa kəp wəqit ketidu. Həsul elix adəttə Mart, Aprel aylirida baxlinidu. Yər həydəx adəttə Əktəbr, Noyabrda bolidu. Biraq həsulni yeoqiweləx yər həydəx baxlanoqan wəqitkiqə tehi tūgiməydu; üzüm qəyləx wəqti adəttə Sintəbr eyida bolidu. Ləkin ahirki zamanda üzüm qəyləx uruk qeqix wəqtiqioqa, yəni Noyabr, Dekabr aylirioqioqa dawamlixidu. «Barliq deng-egizliklər erip ketidu» — bu ibarə bəlkim sūt wə xarab xunqə mol bolidu, mewa xirniliri ekip turidu, taoqlar wə denglər «erip ketiwatqan»dək kərünidu, degən mənida. Bu ayət «Yo.» 3:18-ayəttin nəkil kəltürülgən.

9:13 Yo. 3:18

9:14 «Wə həlkim İsrailni asarəttin kütuldurup, azadlikğa erixtürimən; ular harab xəhərlərni kayta kurup,... ular baqları bərpa kilip, mewisini yəydu» — bu uluq wədə 4:9, 5:11, 5:27, 8:2-ayətlərdə hatiriləngən jazaları yüzdəyüz özğertidu. Ahir berip Huda Əz həlkini gunahtin kütquzup, paklanduridu wə xuning bilən U ular arisida pütünləy uluqlinidu.

9:15 Yər. 32:41

Қоxumқа сөз

Бәзи аyetләр үстидә

(1) «Yәkkә-yegәнә bir ооqулning matimi» (8:10)

«Heytliringlarni musibәtkә,
Hәmmә nahxiliringlarni аh-zarlarоја айландuruwetimән;
Hәmmә adәmning qatriki üstini bәz rәht bilән orioquzimән,
Hәрbir adәmning bexida takirlik pәyda қilimән;
Bu matәмni yәkkә-yegәнә bir ооqулning matimidәk,
Heytning ahirini dәrd-әlәмlik bir күn қiliwetimән» (8:10)

Bu ahirki zamanlarni kәrsitidioqan bir bexarәt. Israil intayin eqinarlik matәм tutqan hәlәtkә qüxidu. Оқurmәnlәр Tәwrattiki «Zәk.» 12:10-14 аyetlәrni оқusa, muxu matәмning obyекti yaki sәwәbining dәl ularning өз Mәsih-қutқuzоquqisini «sanjip өltürgән»liki ikәнlikini bayқaydu. Mәsih bolsa Hudaning «**yәkkә-yegәнә Оoqlı**» wә xundаqlа Israilningmu hәқikiy «оoqlı» (gәrqә u yәнә ularоја «Ata»mu bolsimu — «Yәx.» 9:6ni kәrüng). Israilar bu matәмni tutux арқilik Hudaning yenioqа қaytip kelidu.

(2) «Pәrwәrdigarning sәz-kalamini anglaxқа bolоqan қәhәtқilik» (8:11-14)

«Mana, xundаk күnlәр keliduki, — dәydu Rәb Pәrwәrdigar,
Zeminоја қәhәtқilikni әwәtimән, —
— Nanoја bolоqan қәhәtқilik әmәs, yaki suоја bolоqan qangқaxmu әmәs,
Bәlki Pәrwәrdigarning sәz-kalamini anglaxқа bolоqan қәhәtқilikni әwәtimән».

Bu bexarәt yәнә Israil hәlki toqıruluk bolоqan, bizning pikrimizqә, u hәzirki күnlәrni kәrsitidu. Tarihning adәmni әng hәyran қalduridioqan pakitliri iqidin biri xuki, өз pәyoqәmbәrlirining Қutқuzоquqi-Mәsihning kim ikәнlikini kәrsitidioqan enik bexarәtliri bar bolsimu, Yәhudiy hәlki бүgүngә қәdar tehi Uni қобul қilmidi. Ularining mәtiwәр «rәbbi»liri (ustazlar) dәwrdin-dәwrgә Mәsihni қобul қilmiqini üqün, Yәhudiylar өз ustazlirining tәlimlirini hata deyixni қәt'iy halimaydu. Ular «rәbbilirimiz hata» desilә, ularning әldiki barlık «danalıq»liri yokқа barawәр degәнliktur. Bәzilәр hәқiqәtni izdәp ateizm, kommunizm wә u-bu xәklidә bolоqan Budda diniоја berilgән. Ојәlitә pakit xuki — Israiliyә dәliti бүgүnki күндә Yәhudiy anining kәni bar dәp ispatlanоqan hәrqandаk adәmni, mәyli uning nemigә etiqad қilixidin қәt'iyәzәр, grazdanlıqқа қобul қilidu — u ateist (hudasız), kommunist, buddist, musulman bolsimu boliweridu. Birәk pәkәt Mәsihiy etiqadқisi bolsilә — mәyli uning ata yaki ana tәрәptin ottuz әwlad Yәhudiy nәsәbnamisi bolsimu, Israiliyә grazdanlıqıоја қобul қilinalmaydu, hәttә bәzidә uningоја Israiliyәgә kirix ruhsәt қilinmaydu

(2010 izahat — bu siyasәttә pat yekinda өзgirix boluxı mumkin).

Әmәliyәttә bolsa yekinki yüz yilda, burunқıоја nisbәtән kәpligән Yәhudiylar Mәsihni өз Қutқuzоquqisi dәp etirap қildi hәм ularning sanimu barоqanseri kәpәymәktә.

(3) «Həzriti Dawutning yikiloğan kəpisini yengibaxtin tikləx»

(İs'railning yurtioğa, Hudaning yenioğa kaytip kelixi wə əsligə kəltürüluxi: 11:9-15)

«Xu küni Mən Dawutning yikiloğan kəpisini yengibaxtin tikləymən,

Uning yeriklirini etimən;

Uni harabiliktin onxap,

Uni əyni zamandiki petidək qurimən.

Xuning bilən ular Edomning kəldisioğa həmdə namim bilən ataloğan barlıq əllərgə igidarqilik kildü, — dəydu buni bejirgüqi Pərwərdigar.

Mana xundak künlər keliduki, — dəydu Pərwərdigar,—

Yər həydiğüqi həsul yioqquqioğa yetixiwalidu,

Üzümləni qəyliğüqi uruq qaqquqioğa yetixiwalidu;

Taqlar yengi xarabni temitip,

Barlıq dəng-egizliklər erip ketidu.

Wə həlkim İsraillni asarəttin kutuldurup, azadlıqqa erixtürimən;

Ular harablaxқан xəhərləni qayta kurup, ularda makanlixidu;

Ular üzümzarlarıni tikip, ularning xarabini iqidu;

Ular baqlarıni bərpa kilip, mewisini yəydu.

Mən ularni öz zemini üstigə tikimən,

Ular Mən ularoğa ata kıloğan zemindin hərgiz kaytidin yuluwetilmaydu— dəydu Pərwərdigar sening Hudaying».

Kəp pəyoğəmbərlər kərgəndək, İsraıl ahırkı zamanda dərəkə towa kılıp, Məsih Əysanın kurbanlıqının öz günəhi üqün boləqlanlıqını tonup yetip, Hudaning yenioğa kaytip keldü. Amosning künliridə Dawutning uluq padixahlıqı pəkət dehqan etizdə dəm elixkə yasioğan kəpigə — yəni «yikilip ketəy» deqən bir kəpigə ohxaytti («Yəx.» 1:8). U xu qaoqda dərəkə «yikiliwatatti»; miladiyədin ilgiriki 586-yılı, u Babil imperiyəsi aldida u pütünləy yikiloğan. Xu kündin baxlap İsrailda padixah bolup baqmioğan. Waliy Pilatus Dawutning əwladi boləqlan Əysa Məsihni qoyup bərməkqi bolup Yerusalemdiki kəpqilik aldioğa elip kelip: «**Mana silərninq padixahinqlar!**» dəp jakarlıoqanda, ular: «**Kəysərdin baxkə bizning həqkəndək padixahimiz yok!**» dəp warkirap jawab bərdi. Ular əzining birdinbir həkikiy Padixahini rət kıləqlan. Biraq Məsih Əysa dunyaoğa kaytip kəlgəndə, Huda İsraılning padixahlıqını yengibaxtin kuridu; xuning bilən Yəhuda kəp əllərninq hərmətiqə erixidu, nuroqun əllər uningə boysunidu (12-ayət). Əməliyəttə bolsa, Yəhudiy həlki öz padixahining kim ikənlilikini tehi tonup yətmigən qaoqlarda kəp «yat əllər» boləqlan bizlər allıkaqan Hudaning Məsihni aləmninq padixahı wə Rəbbi kılıp tikligənlilikini bilip yetip, Pərwərdigarning nami bilən atilix pürsitigə muyəssər bolduq. Bu dunyada insanlar üqün Hudaning nami bilən (uning pərzənti bolup) atilixtin artuq yukiri imtiyaz yoktur — bu Uning tərpidin Öz balisi süpitidə Uning Öz aılısigə qəbul kılınip bekiwelinxin ibarəttur.

(İnjilda rosul Yaqupning Amosning dəl bu bexariti üstidə tohtaloqanlıqını «Ros.» 15:1-33-ayəttin kərug).